

DLOUHÁ CESTA – NOVÉ OBJEVY

Konference k 40. výročí střediska pro výchovu v přírodě u Lipnice nad Sázavou

27. březen 2010, Havlíčkův Brod, hotel Slunce

Malý architektonický skvost architekta Jaroslava Vaculíka, jednoho z posledních poválečných českých žáků Le Courbusiera, středisko pro výchovu v přírodě nacházející se v lese zvaném Vlčí hrdlo v samé blízkosti zatopeného lomu, v katastru městečka Lipnice nad Sázavou. Jedna z mála ukázek organické architektury u nás, která se může zařadit mezi špičková díla české architektury minulého století. Výstava probíhala v letech 1965–1969 a k jeho otevření došlo 30. června 1970. Dnes je středisko v majetku České táborské unie.

Na počátku bylo prázdko, objekt bez historie, bez náplně. Původní záměr investora, aby se do objektu nastěhovala ústřední táborská škola sloužící výchově instruktorů pobytu v přírodě z různých důvodů nevyšel. Částečně díky tomu se uvolnil prostor pro nejrůznější pedagogicko-psychologické experimenty. Vznikl zde legendární Gymnasion, domovské právo zde získala Prázdninová škola, projekty s intenzivním rekreačním režimem pro mladé lidi ve věku mezi adolescencí a počínající dospělostí. Zelenou dostaly originální programy nebývalé rozmanitosti a přitažlivosti. Dařilo se tu tvořivosti a kolegiálně, rozvíjela se vzdělanost a kritické myšlení, posilovala nezávislost a soběstačnost. Pěstovaly se sporty a tělocvičné aktivity vázané na přírodu. V tom přenáherném prostoru obklopeném lesy, romantikou skal a zatopených lomů se lidé cítili povzneseně a pyšně zároveň. Odjížděli odsud silnější, odhodlanější a připraveni se utkat z budoucností. To částečně v dobách, které nebyly příznivé svobodnému rozvoji.

PROGRAM

- 9.00– 9.10 Zahájení – Ing. Jana Fischerová, CSc., starostka města Havlíčkův Brod
- 9.10– 9.30 Iluze a ideály, nedokončená revoluce, PhDr. Allan Gintel, CSc.
- 9.30– 9.50 Není čas se ptát, Ing. Ota Holec
- 9.50–10.10 Diskuse
- 10.10–10.30 Přestávka, občerstvení
- 10.30–10.50 Výchova a pařeníště, Ing. Antonín Rosický, CSc.
- 10.50–11.10 Z Lipnice do světa, Mgr. Vladimír Halada
- 11.10–11.30 Diskuse
- 11.30–11.50 Instruktorův sbor pro pobyt v přírodě, Bob Stránský, st.
- 11.50–12.10 Pocta Václavu Břicháčkovi (1930–2010)“
- 12.10–12.45 Diskuse
- 12.00–13.45 Oběd
- 13.45–14.05 Lipnický prožitek v temných zrcadlech času, prof. MUDr. Michal Hrdlička, CSc.
- 14.05–14.25 Dobro, pravda, krása – lipnické transcendentálie, prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.
- 14.25–14.45 Diskuse
- 14.45–15.05 Plaidoyer za vůdcovství plebejské, PhDr. Ing. Ondřej Landa, CSc.
- 15.05–15.30 Lidská slušnost a její formy v temných dobách, prof. PhDr. Vladimír Smékal, CSc.
- 15.30–15.45 Diskuse
- 15.45–16.00 Přestávka, občerstvení
- 16.00–16.15 Setkávání našeho druhu, doc. PhDr. Jan Neuman, CSc.
- 16.15–16.30 Tajemná místa, Mgr. Radek Hanuš, Ph.D.
- 16.30–16.45 Diskuse
- 16.45–17.30 Fórum – Zdeněk Hajný, Dr. Jaroslav Havel, prof. Ing. Jaroslav Jirásek, CSc., Petr Křivohlávek, Václav Pavlík
- 17.30–18.00 Závěrečná diskuse
- 18.00–19.30 Večeře
- 19.30–21.00 Hosté

ORGANIZAČNÍ POKYNY

Registrace: Žádosti o registraci zájemců o účast na konferenci musí být doručeny písemně na e-mailovou adresu etada@seznam.cz nejpozději do **23. března 2010**. Žádost musí obsahovat úplné kontaktní údaje (telefon, e-mail, poštovní adresu). Registrace je závazná po zaplacení účastnického poplatku. Současně s registrací lze žádat i o zajištění noclehu. Potvrzení o přijetí registrace bude obratem zasláno na jednu z uvedených adres.

Účastnický poplatek: **1 480 Kč** (zahrnuje veškeré náklady spojené s účastí na konferenci, včetně stravování a sborníku vystoupení jednotlivých řečníků), studenti a neziskové organizace: **690 Kč**. Účastnický poplatek bude fakturován. V případě, že účast bude stornována po 23. březnu 2010, poplatek se nevrací.

Informace a kontakt: Ing. Petra Lednická, e-mail: petra.lednicka@centrum.cz; tel.: 603 439 382. Další informace budou zveřejňovány na www.gasset.cz

Pořádá: Gasset, Mlýnská 60/2, 160 00 Praha 6, IČ: 715 405 12, DIČ: CZ470924130, Bank. spojení: ČSOB 199073079/0300

ANOTACE VYSTOUPENÍ HLAVNÍCH ŘEČNÍKŮ

Nedokončená revoluce – iluze a ideály

Allan Gintel

Je to prastará pravda: nové ideje se vynořují většinou nečekaně. Podpalují oponu představ, proměňují se v energii, straní mírně podvrtnému vystupování a povětšinou nerespektují žádnou normu. V tomto svém paličství často přinášejí pokrok a lákají lidi zajímavých autobiografií, lidi odvážné a kreativní k činům. Nejinak tomu bylo po celá léta na středisku poblíž Lipnice, jakési přetlakové komoře, kde se rodily ideály, ztrácely iluze, kde úspěšnost originálního pojetí pedagogiky, sotva dospělých, spočívala v „míře použitého přinucení“ a propojení s půvabným přírodním prostředím lesů, vod a kamene. V něčem bylo to počínání velmi revoluční. Pak přišla jiná doba, ideály zůstaly, ubylo skutečnosti, „revoluce“ zůstala nedokončená. Jaké byly ty ideály a ztracené iluze? Co z nich zůstalo?

Není čas se ptát

Ota Holec

Lipnické kurzy Prázdninové školy nabízely v 80. letech mimo jiné také témata a osobnosti, které před listopadem 89 byly pod více nebo méně přísnou kontrolou tehdejšího režimu. Už se jen těžko podaří zmapovat, za jakých okolností bylo možné, aby na kurzech působili hosté jako např. Jaroslav Foglar, Jiří Suchý, Ivan Hoffman, Petr Oslzý, Michael Kocáb a mnoho dalších, což dosvědčuje výrok Miloše Zapletala: „Lipnický areál mi tehdy připadal jako ostrůvek svobody. Žasl jsem, jak otevřeně tam mladí lidé debatují o tématech v tehdejší společnosti tabuizovaných. Udivilo mě, že si troufáte zvat na kurzy jako hosty a přednášející významné osobnosti naší kultury, přestože jsou často pronásledováni“. Také jejich přičiněním se tak na lipnických kurzech otevírala témata, hledající odpovědi na podobu a principy fungování tehdejší společnosti, ekonomiky a politiky. A jak to vypadá dnes? Nesoustřeďují se instruktoři „jen“ na rozvoj osobnosti? Neopustili dramaturgové kurzů témata překračující hranice intimního osobnostního prostoru směrem do prostorů veřejných, protože ve společnosti „už není co řešit“. Není čas (nejvyšší čas) se ptát zda dramaturgii kurzů nevrátit v jisté míře také politikum, prostřednictvím osobností a témat, které se věnují VĚCEM VEŘEJNÝM? >>

Z Lipnice do světa

Vladimír Halada

Od podzimu roku 1991, kdy Prázdninová škola Lipnice byla donucena začít opouštět Lipnické středisko urazila dlouhý kus cesty do světa. Vymaněním se či vypuzením z místa početí a otevřením možností nastala transformace, přizpůsobování a rozvoj aplikace programu vyvinutého u lipnického lomu do jiných míst. Kurzy se začaly konat na různých místech ČR, Slovenska, Norska, Itálie, Španělska, na Novém Zélandu a Hong-kongu. PŠL se otevřela dalším věkovým skupinám: studenti nastupující na střední školy, kategorie 45+ a senioři, postižení, manažeři, rodiče s dětmi, delikventní mládež... i nové náplni kurzů: výchova první pomoci zážitkem (ZDrSEM), kurzy se skupinovou prací (DoNitra), předporodní příprava (B3), řemeslné kurzy. Od kurzů pro poměrně úzký okruh zájemců z řad vysokoškoláků a středoškoláků se významně posunula dál na cestě k rozšíření metody zážitkové pedagogiky do dalších oblastí. PŠL se stala úspěšným podnikatelem na poli manažerského vzdělávání (Česká cesta,s.r.o.) a partnerem vysokým školám (Pražská Vysoká škola Psychosociálních studií) a státním institucím (NG). Činnost PŠL se rozdělila na 2 hlavní proudy. Jedním je sociální a klasické podnikání, které s sebou přináší finanční prostředky k udržení života organizace a možnost aplikace metodiky v silně konkurenčním prostředí. Druhým proudem je činnost dobrovolnická a experimentální, která je stále tou líhň a výhň myšlenek proudů a činností, které posouvají metodiku změny skrze prožitek kupředu. 33 let trvání PŠL představuje celé jedno lidské pokolení a tato „historie“ má své obraty, mezníky, posuny a změny. Je zdánlivě krátkou dobou, ale nabitou událostmi. Zmíním se o současném stavu a perspektivách školy, která v souladu se svým strategickým plánem je na dobré cestě k nezávislému sociálnímu podnikání. Zmíním se také o péči, kterou PŠL stále věnuje autorským a experimentálním kurzům, které jsou tvůrčí dílnou nejen programů, ale i metodických postupů.

Tajemná místa

Radek Hanuš

Václav Cílek ve své knize „Krajiny vnější a vnitřní“, upozorňuje na otisky předků v krajině a připomíná jejich hluboký význam pro nás i pro naši kulturu. Pokud nahlédneme do historie výchovy v přírodě a připomeneme si nejen data, ale i místa nejružnějších událostí, dojdeme k jejich velmi překvapivému shluku: Orlovna u Kežlic, lom Na Hřebenech u Lipnice nad Sázavou, Sluneční zátoka u Ledče nad Sázavou, Slunečná paseka pod Křemešním.

Lipnický prožitek v temných zrcadlech času

Michal Hrdlička

Švýcarský psychiatr Hermann Rorschach počátkem 20. století uvedl do používání ponuré tabule s černými skvrnami, z nichž bylo možné usuzovat na skutečné duševní pochody zkoumaného individua. Někdy v té době také zakladatel psychoterapie Sigmund Freud napsal, že teprve skutečná deprese naučí jedince uvažovat o sobě realisticky a bez příkras. Filozofové různých dob zase hledali místa v zrcadlech času, v nichž se člověk vyjeví sám sobě pravdivě – a nejčastěji našli obrazy sebepoznání v okamžicích bolesti, porážky, viny a blížící se smrti. Je temnota zrcadla skutečně podmínkou sebepoznání? Kdyby tomu tak bylo, pak by si nejvíce z „Lipnice“ paradoxně odnesli ti, kdo tam svůj boj o místo na slunci prohráli. Bylo tomu opravdu tak?

Dobro, pravda, krása – lipnické transcendentálie

Ivo Jirásek

Středisko a jeho lidé (instruktoři i účastníci) naplňují svým aktivním pobytem i osobnostním růstem nejen starořecký ideál kalokagathia, ale také (byť bez vědomého přihlášení se k tomu) transcendentálie tradiční metafyziky. Platónské dobro, pravdu Tomáše Akvinského i postmoderní estetizaci zvýrazňující krásu můžeme vnímat v lipnickém prostředí jako jednotný a celostní fenomén překračující každodenní obstarávání k hodnotám hlubším a vyšším, etickým a estetickým.

Plaidoyer za vůdcovství plebejské

Ondřej Landa

- odkaz vůdcovství v hierarchických organizacích
- platí, že z definice je lídr jen jeden?
- typus vůdcovství v nás
- jaký je profil vaší vůdčí orientace
- dimenze vůdcovství v organizacích 3. tisíciletí
- Rogersovo poselství: tři nezbytné a postačující podmínky

>>

Setkání našeho druhu

Jan Neuman

Putování druhou polovinou 20. století. Rozhlížení se po krajině a lidech. Objevování toho co se dalo tušit za hranicemi. Cesty ke kořenům a změny úhlů pohledů. Příroda pro zábavu, učení i výchovu. Smysl pohybování se přírodou.

Výchova a pařeníště

Antonín Rosický

Úvodem dvě – tak trochu absurdní – aktuality

- Barack Obama získal Nobelovu cenu za mír! Nebo spíš za slova útěchy, za naději?
- Cesta do fitness centra po jezdících schodech

Obě jsou skutečnosti, které ve zkratce charakterizují naši současnost: naděje ve slovech, fragmenty aktivit v uměle formovaném světě. Proti tomu stojí výchova v přírodě, přesněji v přirozeném prostředí: jednotlivec je konfrontován se skutečností, ve které nejsou jezdící schody a naplnění naděje zůstává primárně na něm samém. Také výchova prožitkem, která je riskantní a někdy bolí, rozvíjí lidskou individualitu a soustřeďuje pozornost na více stránek osobnosti najednou. Tedy ptám se, zda je to v daném kulturním rámci zřejmé a zda nám jde opravdu o výchovu, tedy o učení se ze zkušenosti, ne (jen) o produkci netradiční zábavy). Díky dr. Plzákovi jsme si často připomínali jeho výstižné úsloví o „pařeníšti libých emocí“, které otevírá řadu otázek a témat, kterých bych se chtěl dotknout, ať již čistě teoreticky nebo na základě praktických zkušeností. To by za určitých okolností mohlo podnítit diskusi mezi těmi, kteří se zajímají o výchovu, která může být i zábavou.

Lidská slušnost a její formování v temných dobách

Vladimír Smékal

Ve sdělení je poukázáno na to, že i v dobách temna je možné uchovat si občanskou a politickou kulturu uprostřed nečistot doby. Je k tomu zapotřebí nabídnout lidem takový program pro volnočasové aktivity, který jim dá zakusit smysluplnost pozitivních `prosociálních aktivit a vyvolá potřebu takový konstruktivní životní styl praktikovat nejen s přáteli, kteří sdílejí stejné postoje, ale i v bezohledné a neférové každodennosti. Protože i současnost překypuje negativními podněty a staví lidi do situací morálního a občansky i politicky slušného rozhodování a volby, jsou zkušenosti Lipnice aktuální výzvou i dnešku. Metaforicky lze takový `životní styl charakterizovat jako program „Jak neplout na vzedmutých vlnách nečistých vod časů, které žijeme“.

Kdo byl jedním z prvních

Bob Stránský, st.

Jedním z prvních uživatelů lipnického střediska byl Instruktorův sbor pro pobyt v přírodě, složený zpočátku většinou z absolventů proslulých tábornických škol Česká tábornická unie (ČTU), která zanikla rozhodnutím vyšší moci v roce 1969. Její činnost v nové jednotné mládežnické organizaci (SSM) byla v počátcích částečně prezentovaná Metodickou radou pro pobyt v přírodě a zmíněným instruktorským sborem. Jeho úkolem bylo personálně zabezpečovat vedení experimentálních a jiných akcí pobytu v přírodě. Převzal většinu zásad a zvyklostí České tábornické unie, včetně metod výchovy nových instruktorů ve zmíněných tábornických školách. Lipnice byla místem jak výběrových soustředění pro zájemce o kvalifikaci instruktora, tak místem pravidelných soustředění jednotlivých instruktorských specializací. Instruktorův sbor tvořili specialisté na letní, vodáckou, vysokohorskou a zimní činnost. Počátkem sedmdesátých let, díky postupné normalizaci, došlo ke změně vedení instruktorského sboru a následně utlumeny i všechny akce tábornického charakteru. Svě místo si uhájily pouze akce experimentální, především díky Prázdninové škole.

Architektura: Seznamte se, prosím.

Eva Špačková

Motto: Prázdniny jako nepovinný předmět. Kdy jindy se dozvíte to, co Vás ve škole neučili?

Umí prázdninová pedagogika pomoci stavět most mezi světem lidí, kteří budou rozhodovat a světem architektů a projektantů?

Můžeme objevovat touhu, vyvolávat potřebu a posilovat schopnosti nutné k tvorbě krásy prostředí, ve kterém žijeme ?

V jakých podobách se může architektura mladým lidem představit? Architektura jako umění, politika i každodenní potřeba.

Poznáváme architekturu jako nejtajemnější z umění, které je s námi všude – doma, ale i v prostoru veřejném. Co o ní víte?

A co chcete o architektuře vědět a ještě Vám o ní neřekli? Potřebujeme vůbec architekturu? A rozumíme architektům?

Jak může s architekturou aktivně zacházet „projekt prima prázdnin“? Umíme připravit pořad, fórum i dílnu (ateliér).

Umíme pomoci lidem proniknout do tajemství architektury. Umíme si hrát s bydlením, ale musíme vykročit i do města a do krajiny.